

Dags för helomvändning i betygsfrågan

Publicerad här den 26 april 2014

RÄDDA BARNENS STORA UNDERSÖKNING om hur eleverna mår presenterades den 23 april. Den visade att nära hälften av eleverna i hög grad kände sig stressade i skolan och oroliga för sina betyg. Det måste vara något fel med en skola som bidrar till att eleverna mår så dåligt. Det grundläggande felet ligger uppenbarligen i de graderade betygen. Måste vi verkligen ge eleverna graderade betyg när de mår så dåligt av dem?

Vem vill hoppa höjdhopp utan ribba? Eleverna måste få graderade betyg för att vilja lära sig. Det är landets skolminister som hävdar detta. Men är det så? Lär sig inte barnen mängder redan innan de börjar skolan – utan betyg? Lär sig inte en miljon vuxna mängder på olika fritidskurser utan betyg? Lär sig inte eleverna i Waldorf- och Montessoriskolorna mängder utan betyg? Varför skulle inte eleverna i skolan också kunna lära sig bra utan betyg?

Ingen forskning visar att eleverna lär sig bättre när de får betyg. Tvärtom. Det är inte bara i Sverige som man har funnit att en undervisning som styrs av graderade betyg leder fel. The General Teaching Council i England skriver att »detaljerade kursplaner kopplade till graderade betyg skapar stress och panik, sänker kvaliteten och bidrar till att uttråkade elever hoppar av skolan i förtid«.

Frågan om vi ska ha graderade betyg eller inte bör rimligen grunda sig på en analys av argumenten för och emot betygen. Dessa argument har *betygsförespråkarna* framhållit för betygen:

– Eleverna lär sig bättre med betyg. Men det gör de alltså inte enligt vad ovan nämnts.

– Lärarna får genom betygen veta vilka elever som behöver särskilt stöd. Men det vet lärarna ändå.

– Föräldrarna måste få veta vad eleverna har lärt sig. Men genom bokstäver i betyget kan de inte få denna information.

– Betygen behövs för urvalet till högre studier. Men en poängsumma från skolbetygen säger inget om vilka erfarenheter, kunskaper och egenskaper som behövs för att kunna utöva så vitt skilda yrken som frisör, veterinär, arkitekt, präst eller lärare. Urvalet bör underlätta att rätt person kommer på rätt plats i arbetslivet. Utbildningsplatserna

bör inte som nu ges som belöning till de studerande som valt rätt föräldrar och varit flitiga och smarta nog att få höga betyg. Bättre vore om de mottagande utbildningarna utarbetade egna sätt för antagningen så som nu sker för brandmän och skådespelare.

Dessa argument har *betygsmotståndarna* framhållit mot betygen:

– Elever mår sämre av betygen och känner stress och oro. Det är inte bara Rädda Barnen som funnit detta, utan det intygas också av skol-sköterskor och kuratorer.

– Eleverna lär sig sämre med betygen. Eleverna lär sig för att få betyg, inte för att få kunskap. De lär sig av tvång i stället för av intresse. Genom betygsjämförelserna förlorar de skolsvaga eleverna självförtroende och vilja att anstränga sig i läroarbetet

– Innehållet i undervisningen trivialiseras. Kraven på rättvisa i betygen leder till krav på mätbara kunskaper. Eleverna går därför till stor del miste om det värdefulla kunnande som inte går att mäta. Sådant kunnande som till exempel djupare förståelse av sammanhang och förmåga till kreativitet, kritiskt tänkande och samarbete.

– Betygen för med sig stora kostnader. Kostnader för all den tid som lärare och elever måste lägga ned på alla betygsprov och nationella prov. Kostnader för alla ämbetsmän som tar fram detaljerade kursplaner, betygs-kriterier och nationella prov och som inspekterar skolor och kontrollerar betygs-sättningen. Allt detta drar med sig stora kostnader som till exempel kunde användas för att utveckla undervisningen och anställa fler lärare.

De argument som talar mot betygen är fler och tyngre än de argument som framförs för betygen. Det fann också den expertgrupp, som av regeringen fick i uppgift att analysera betygens funktioner och effekter 1989. I gruppens rapport – med titeln Betygens effekter på undervisningen – föreslog fem av gruppens medlemmar att de graderade betygen skulle ersättas med kompetensbevis medan de övriga sex förordade ett betygssystem i två steg, godkänd och väl godkänd. Den betygsutredning som sedan tillsattes av moderaten Beatrice Ask, hindrades märkligt nog i direktiven att undersöka alternativ till graderade betyg. Frågan är varför.

En förklaring kan vara att det är barnen till lågutbildade och fattiga föräldrar som får låga betyg. De sorteras ut i betygsskolan. Det är barnen till välutbildade och välbärgade föräldrar som får höga betyg. Det är de som får plats först i kön till eftertraktade utbildningar.

De graderade betygen gör att klyftan mellan de som har och de som inte har vidgas. Detta för med sig påfrestningar för samhället. Det gäller inte minst de elever som hindras av en godtycklig betygsspärr att fortsätta till gymnasiet. Med urholkat självförtroende och utan skola eller jobb att gå till och med ont om pengar vänder sig många till gäng där droger, prostitution och annan brottslig hör till vardagen. Samhället får betala ett högt pris för var och en av dessa ungdomar. Ett pris för vård, fångvård, rehabilitering och uteblivna skatteintäkter. Men det är de ungdomar som hamnar så snett som får betala det högsta priset för de graderade betygen.

Björklund vill nu att också eleverna i årskurs fyra, och på sikt redan i årskurs ett, ska få graderade betyg. Det är fel väg att gå. Att ge eleverna graderade betyg är inte förenligt med den goda skolan, skrev Ellen Key för mer än hundra år sedan. Det behövs inte mer graderade betyg. Det behövs inga graderade betyg alls. Det är hög tid att slakta denna heliga ko. Se vidare www.utanbetyg.se.

.